

РЕСПУБЛИКА ИНГУШЕТИЯ

ГІАЛГІАЙ РЕСПУБЛИКА

ГОСУДАРСТВЕННОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "СРЕДНЯЯ
ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА № 20 ГОРОДА НАЗРАНЬ им.ДЖАМБУЛАТОВА З.Р."

386101, Республика Ингушетия, Назрань, ЦАО, ул. Б.Ш. Тумгоева 10 тел. +79888020330

Согласованно:
на заседании МО
руководитель ШМО
_____ Хучиева З.И.
Протокол № 1
от «28» августа 2023 г.

Рассмотрено:
на заседании научно-
методического совета
Протокол № 1
«28» августа 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО:
директор ГБОУ
"СОШ №20 г.Назрань
им.Джамбулатова З.Р."
_____ Албогачиева Х.Х.
Приказ №
от «» сентября 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

адаптированная для индивидуального надомного обучения

по предмету «Родная (ингушская) литература»

Уровень общего образования – **основное общее образование (5-9 классы)**

Класс – **6 класс**

Количество часов – **1 час в неделю (35 ч. в год)**

Рабочая программа по предмету «Родная (ингушская) литература» для 6 классов составлена в соответствии с требованиями Федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования, примерной программы изучения дисциплины на базовом уровне, рекомендованной Министерством образования и науки РФ, с учетом примерной программы базисного учебного плана для индивидуального домашнего обучения по предмету «Родная (ингушская) литература» для 6 классов.

Кхетора каьхат(пояснительная записка)

Г1алг1ай литература программах лаьца

Г1алг1ай литература программас новкъостал ду хьехархочоа берашта г1алг1ай йоазонхоша кхелла говзаме йоазоний чулоацам а, тема а, идея а къоастаде а, х1аьта цар шоай произведенешта бувцаш болча ценача, хозача, говзамеча меттах пайда эца а.

Г1алг1ай литература хьехаш вола хьехархо декхарийла ва литература новкъосталца берашта г1алг1ай метта хозал, говзал, к1оаргал, цун ганз йовзийта, уж кхетамца, эхь-эзделца кхебе, дикачун-вочун къоастам бе ховргдолаш.

Дешархошта ха деза г1алг1ай литература хьахилара наькъаш. Укхаза царна хайтача бакъахьа да, вай г1алг1ай литература хьахилара г1улакх малаг1ча торонца эттад, эггара хьалхара г1алг1ай йоазув 1923 шера Мальсагов Кураза Зоврбика кхелла хилар, из латински ларда т1а хинналга. Эггара хьалха г1алг1ай меттала кепатеха йоазув 1923 шера «Сердало» яхача газета т1а кепатеха хилар.

Цхьабакъда, шоай йоазув хиннадеце а, багахбувцам б1аьхий хиннаб г1алг1ай къаман, тайп-тайпара жанраш чу а йоаг1аш: къаьнара иллеш, фаьлгаш, к1оанолгаш, ховли-довзалеш, легендаш, шира оаламаш, ишта кхы д1ахо а.

Г1алг1ай литература никъ 1923 шерагара денз таханарча денга кхаччалца чоалхане болаш хьабенаб. Массехк хана доакъоох бекъа йиш я из.

Хьалхара ха – 1920-г1а шераш – говзаме йоазонаш хьахила доладенна ха я, х1аьта 1930-г1а шераш – г1алг1ай литература дег1ая йолаенна ха я.

Программа юкъе йоаг1а произведенеш берий ханага хьежжа я, чулоацам а, керттера уйла а дика кхетадергдолаш, х1аьта х1ара классе багахбувцамах пайда эц.

5-9 классашка дешархой кхетамца кхебара духьа, ужэхьаца, эзделаца, хозанена лоарх1амца кхебара духьа дола говзаме йоазонаш 1омаду. Цу классашка 1омаеш йола материал чоалхане яц, ший чулоацамга хьежжа, х1аьта идейни кхетам балара г1улакх лертт1а да цун.

Х1ара классашка чуйоаг1аш йола материал хронологически хьисапе луш я, дешархой литература исторех а литературей вахари в1аши дувзаденна хиларах а кхетаргболаш. Цул совг1а, мехка истори а дикаг1а йовзаргья царна.

5-8 классашка говзамеча йоазонашца цхьана литературни теорех кхетам лу. Дешархоша керттера кхетаде дезаш дар да литература говзама кхоллам хилар, цун мотт поэтически хилар. Литература теори дикаг1а кхетаергья дешархоша, говзамеча произведенешца цхьатарра 1омайойя.

Х1ара классе литература чулоацамга а дешархой кхетамга а, цар дег1адара боарамга а хьежжа, тайп-тайпара хьехара наькъаш леладе деза: хоза кьоастадеш текст ешар, суртех, телевиденех, компютерах пайда эцар. Цул совг1а, дешархошка шоашка болх байта беза йоазонхоех а цар говзамеча йоазонех лаьца кхы а дукхаг1а хоамаш лохаш.

5-8 классашка теркам бе беза хоза кьоастадеш, кхетадеш шаьра дешара говзал лакхаяккхара. Из программай декхар кхоачашданза даргдац, урокаш т1а а дешаш, ц1аг1арча дешара т1ахьожамца кулгал а деш. Дешара техника тоаеш болх бе беза массане цхьана дешаш, юкъ-юкъера хоржаш дешаш, оттадаьча хаттара текстаца жоп луш, ишт. кх. д1.

Лакхерча классашкара дешархой керттерча даькье кхетам болаш кийчбе беза ешаш йола произведенеш шоай ло1аме яшха, анализ е, керттера ма1ан а, уйла а гучадоахаш, цар мах бе.

9-11 классашка йоазонхочун вахара а кхоллама а никъ, цо айяь пробдемаш тохкаш, хьехархочун урока керттера форма лекци хила йиш я. Иштта теоретически проблемаш е йоккха темаш 1омаеш, т1еххьара 1омадаьр ч1оаг1адара урок еш, 1омадаьр юха дагадохийташ лекцеца болх д1абахьа мегаргба.

Лакхерча классашка программа юкье йоаг1а йоккхий эпически произведенеш. Уж дешархошка хьалххе а ешийта еза. Классе дешархошта произведени тахка а, цун чулоацамах а, турпалех а шоашта хетар ала ха деза.

Къаьста теркам т1абахийта беза дешархоша шоай ло1аме беча балха, произведене доакьош, текста юкъера белгалъяьха моттигаш тохкаш, план оттаеш, турпалий оамалех шоашта хетар оалаш, 1алама сурташ дийшачул т1ехьаг1а уж каьхата т1а дахка хьожаш.

Балха х1ара тайпа, 1омаеча произведенеца айхха бувзам болаш, цун чулоацамга хьежжа хила деза. Хьехархо хадданза болх бе декхарийла ва дешархой багах ду къамаьл шаьрде, х1ана аьлча, из йоазонца беш болча балха лард я.

Метанпредметни

Регулятивни УУД

- Хьехархочунца дешара т1адуллар оттаде, урока лерх1амга хьежжжа. Деша дешара лерх1амашка хьежжжа.

- Массанеца цхьана урока план оттае ха, произведени чулоацам хьабувцара план оттае ха. Планага хьежжжа беш бола болх тахкар, баьча балха корта бар, мах бар, иштта кхыча дешархой балха мах бар.

- З1амигаца тоабаца е шинне цхьана болх беш, кердача темах ховр а, де ховр а хьакьоастадар. Урок йодаш беча балхах раьза хилар е ца хилар д1аяздар, лакхача говзала т1акхувш хилар хьаьокхар.

- Ше баъча балха раъза хилар е ца хилар дешархочо ший лоламагла хъаалар, урока карах ца доалача хлама теркам бар, из тоадара болх бе лерхлам дагалацар.

Познавательни УУД.

- Текста тохкам бе ха, хъехархочо хаттараица новкъостал а деш. Деша къайла малам ха, из тахка.

-Производенеш шоайла йиста, влашкаоттае, юкъарадар а тарадоацар а хъаоалаиш.

-Дийшачун дакъа диста мукъама е илли дакъаца, е суртаца, е кицаца

Производени турпалхочо дечун бахъан тахкар. Шийна хетачун, ше яхачун доагла масалаиш доаладе, даържа дувзаденна къамаъл де.

- Глалгай фаългаиш кхоллара лерхлам ха, цар лу пайда, цар лерхлам ха.

- Поэзи а проза а шоайла къоастае ха, литературни илман кхетам балара текстиши санна.

- Кхоллама навикаиш хъахъокхар, тайп-тайпара производенеш дагалуваиш, проектни тладуллариш кхоачаидеиш.

-Дешаидар кхетаде, дийшар лоаца таблица чу а схема чу а длаезде ха.

Коммуникативни УУД.

-Дувцара къамаъл оттаде, урока болх беи кадай хила, хаттараиш тела. Диалог, тоабар болх беи дакъа лаца. Шийна бакъахъа хетар члоагидеиш, кхычарца къамаъл де хар.

- Темага хъежжа 5-6 предложенеш дувзаденна къамаъл оттаде. Проекта 1-2 слайд кхолла. Кхычунга ладугла ха, къовсама юкъе дакъа лаца.

-Производени урпалхочо даъчун мах бе, эди дешаица къамаъл де.

- Кхыча дешархой урока баъча балха мах бе ха, оттаяча критереица.

- Барт бара кийча хилар хъахъокхар, къовсам, дов е цатоам длабаккхара тайп-тайпара вариациеиш йоалае ха.

- Боккхийчарца къамаъл деиш, книжкаиш, доилоргаиш, энциклопедииш деиш кердадар, пайдабар леа.

-Йоккха йоаца презентаци (5-6 слайд дола) боккхийчар новкъосталца кийчъар, проекта темага хъежжа, слайдашка хъежжа темах лаъца лоаца дувца.

Личностни.

- Художественни производенеш ешарца дезала юкъера безама керттара хъал хар (барт хилар, сий дар, безаме, къахетаме, влаиш новкъостал деиш хилар)

- Ше ваьнна моттиг ховиш хила, ше малаглача этносаца лоархлаиш ва ха. Кхыча къамех цар сий деиш къамаъл дар.

- Кхыйола культураиш а, къамаиш а долга ховиш хилар, дикагла довзачарех хъадувца ха, культураца е динаца шоай культура е дина тарахетариш хъаала хар (нохчий, татараш, тарбий, сирийцаиш, кх. дла а).

-Юкъа а ца лелхаиш, кхычунга ладугла ха, ший уйла сатийна длаалар, тайп-тайпара аргументаиш а йоалаеиш. Дешархой влаиш къовсам балара бахъанаиш ха.

- Цлагла а класе а книжкаиш дешара тлакхувиш хилар хъахъокхар, библиотеке ахар, мукъа волча хана, урока эша материал кийчъар.

- Йоазонхой кхолламах ха безам болаиш хилар хъахъокхар, шийна эггара члоаглагла безачар цлериш яха хар, безара бахъан а хъаалар.

- Литературни кхоллама болх шийна эшаиш болга хар.

-Ишколе вахара бокъонаиш йовзар, цар дешархочоа луп айда малагла ба хар. Дикача дешархочун масалаиш доаладе ийишача производени юкъера.

- Сага новкъостал доацаиш ше болх бе ховиш хила, ше даъчох жоп дала дезалга ховиш хила.

-Поэтически деша хозал ховиш хила, йоазонхочо дешаица сурт дулаиш доаладаъ дешаиш хъалаха ховиш хила. Хозахийта дешаиш а эпитетиш а шоай къамаъла юкъедоаладар.

-Эзделаца дар доацар ховиш хила, литературни турпалхоеиш эздийча сагахи йоакха оамалаиш хъаювцаха, глуклахаца дар доацар къоастаде ха.

- Дешаш а яз деш а нийса ваг1араи б1аргий са толха ца дараи йоаг1а бокъонаш ховш хила. К1аьдвалар д1адоаккхаш е еза упражненеш йовзаш, уж еш хила. Саг унахц1ена хилара бокъонаш ц1аг1а а накъайоалаш лелае ха.

Патриотически кхетам балар:

дешархо къаман г1улакхаи эздеаи т1акхийна хилар;

- дезала вахар довзаш хилар;

- ший къаман культура а, бусулба дин а довзаш хилар;

- Росси пачхьалкхен гражданин ше волга ховш хилар;

- дешархочун оамалаш, декхараш кхийна хилар: урока, урокал араха а.

Г1алг1ай метто, эрсий метто санна, метта 1илман дакъа а ший ма1анна а йоккха моттиг д1алоац. Цун дешарца а кхетамца а бераш кхедара доккха практически ма1ан да. Наьна метто юкьелоац дешархой патриотизма а, кхыча къамашца 1имерза а, эзд а хилара уйлашца кхетадеш кхедара маьхала таронаш.

Тахан латтача хьале г1алг1ай мотт 1омабара, цу метта йоазув де хара 1алаьмате йоаккха терко е еза къаьстта ишколо. Х1анзарча зама бераша 1алаьмате дукха бувцаш лелабу эрсий мотт. Ц1аг1а а ара а бераша шоай наьна метта къамаьл к1езига ду. Г1алг1ай мотт бувцачар а къамаьла юкье дукха эрсий дешаш леладу, цудухьа наьна мотт эрсий меттаца ийна бувц бераша. Ишттача хьале т1ехь т1айоаг1ача хана г1алг1ай мотт бицбалара кхерам ба. Цудухьа ишкола хьалха латта декхар да г1алг1ай метта дешари йоазуви дешархошта 1омадар, безам т1абахийтар, мотт дийнбар. Бера ший наьна мотт бовза а беза, беза а беза, уйла а цу метта хила еза. К1ира сахьатий боарам дукха беце а дешархоша мотт 1омабергба, хьехархоша из безаргболча тайпара д1ахьехе. Цу т1а йоазув де г1алг1ай метта хала а дац, х1ана аьлча, г1алг1ай абата т1а дукхаг1адола алапаш эрсий метта санна да. Дешархошта 1омаде 1от1акхета алапаш да: 1, аь, г1, кх, къ, к1, п1, т1, хь, х1, ц1, ч1, яь, дифтонг оа. Эрсий метта санна хьехархочо боккха теркам т1абахийта беза дешаш д1аоалаш издеши йолча башхалонашта. Иштта боккха болх бе беза дешархоша оазаш нийса хьаалара, х1ана аьлча, бери язdechа хана ше харцахьа дош д1ааларга хьежжа г1алаташ а деш яздергда. Из болх 1 классе денз ца хаддаш бе беза, йоазув нийса хургдолаш.

Календарно – тематически план

6 класс, г1алг1ай литература,

№	Урока тема	Ц1аг1ара болх	Индив. болх	Ха
1	Г1алг1ай багахбувцам.	О. 4-5, юхахьадувца	Боккхача нахага хьатте, багах. произ. д1аязде.	5.09
2	Мифаши легендаши. Шира дувцараш.	О. 6-7, юхахьадувца		12.09
3	Легенда «Наьсар».	О. 13-16, чулоацам ха	Наьсарах лаьца хоам лаха	19.09

4	Кицаш. Къахъегамах дола кицаш.	О. 18-20, кицаш 1омаде	Боккхача нахага хаьтте д1аязде керда кицаш	26.09
5	Дешарах а хъаькъалах а дола кицаш.	О. 20-21, 1омаде кицаш	Хъалаха майралах, зовзалах, сабарах дола кицаш	3.10
6	Арапиев Хъажбийкар «Зиза».	О. 24-25, чулоацам ха		10.10
7	Чакхкиев К. «Сийле хийла».	О. 27, дагахъа 1омае	Хоам кийчбе «Боадон низаца къийсараш»	17.10
8	Мальсагов Або «Ц1ихеза 1илманхо, йоазонхо». Озиев С. «Аьсет – халкъа йо1», стихотворени.	О. 30-32, юхахъадувца	Хоам :»Майор 2 ранга Аьсет»	31.10
9	Озиев С. «Эздели г1ожали».	О. 34 – 35, дагахъа 1омае	Сочинени «Эздел»	7.11
10	«Декъа эздел», стихотворени.	О. 35 – 36, дагахъа 1омае		14.11
11	К1оанолгаш.	О. 36-37, юхахъадувца		21.11
12	«Даьхе», стихотворени.	О. 37, дагахъа 1омае	«Т1емо во1 ваьвац, т1емо во1 вийнав».	28.11
13	«Фийг», стих.	О. 47, дагахъа 1омае	Анализ е	5.12
14	Чакхкиев С. «Магас», стих.	О. 48-49, дагахъа 1омае	Хоам: «Магас г1ала»	12.12
15- 16	Дахкильгов И. «Фоти», дувцар.	О. 50-72, чулоацам ха	Хоам: «Г1аьр хинна зама»	19.12
17	Плиев М-С. «Этии Вутии» (1д.)	О. 74-76, чулоацам ха		26.12
18	Т1ом гаргаг1ортар. (2д.)	О. 76-79, чулоацам ха		9.01

19	Моастаг1ий бомбаш етта болабалар. (3д.)	О. 79- 81, чулоацам ха	«Ленинграда го бар» хоам	16.01
20	Вуте майрал. (4д.)	О. 82-83, чулоацам ха		23.01
21	Уж моастаг1ий зувш хилар. (5д.)	О. 83- 86,чулоацам ха		30.01
22	Эте денал. (6д.)	О. 86-88, чулоацам ха		6.02
23	Десантникаш лувцар. (7д.)	О. 88-92, чулоацам ха	Этеи Вутеи сурт-сибат	13.02
24	Йоккха саг Билейг1аз. (8д.)	О. 93-95, чулоацам ха	Билейг1аза сурт-сибат	20.02
25	Юрт д1аяккхар. (9-10)	О. 95-104, чул. ха	Хоам: «Вай мехка Сийлахь – боккхача Даьхен т1ем т1а дакъя лаьцараш»	27.02
26	Этии Вутии капитани. (11-12)	О. 104-113, чул. ха		5.03
27	Хамхоев Ваха «Г1алг1ай», стих.	О.115, дагахъя 1омае	Вай республикера Сов. Союза а Россе а турпалаш.	12.03
28	Осмиев Хь. «Б1аьстан 1уйре», стих.	О. 116-117, дагахъя 1омае	Биографи ха	19.03
29	Ведзижев Ахь. «Белхий», дувцар.	О. 129-134, чул. ха	Хоам: «Белхий беш хилар»	2.04
30	Ане сурт	О. 135-138, чул. ха		9.04
31	Балхах беркат далар.	О. 139-145, чул. ха		16.04
32	Зязиков Б. «Г1ожа дегаш», дувцар.	О. 146-153, чул. ха	Лоцеи Тамареи сурт-сибат	23.04
33	Шадиев С. «Тачанка йодаяр», дувцар.	О. 156-164, чул. ха		30.04

34	Дувцара чулоацам тахкар.	О. 165-169, чул. ха	Билана сурт-сибат	7.05
35	Билана денал.	О. 170-176, чул. ха		14.05